

Kampen om Arktis skaber nyt diplomatisk samarbejde

Fortid og fremtid i nord

I starten af det forrige århundrede konkurrerede frygtløse opdagelsesrejsende om at blive den første til at nå den uberørte nordpol og om muligt inkludere den i deres nationale territorium. De første der påstod at have betrådt jordens nordligste punkt, var Frederick Cook i 1908 og Robert Peary i 1909, men beviserne for deres dåd er sidenhen blevet draget i tvivl. Derfor betragtes Roald Amundsens ekspedition i 1926 som den første ubestridte bedrift af sin art. Selvom Amundsen dengang havde fået mandat fra den norske regering til at påberåbe norsk herredømme over sine nye opdagelser, blev hans krav imidlertid ikke internationalt anerkendt, og derfor er Nordpolen i dag stadig et såkaldt *terra nullius*¹.

På trods af Arktis' strategiske vigtighed under Den Kolde Krig, har ingen siden Amundsen forsøgt at gøre krav på Nordpolen, men klimaforandringerne og de deraf følgende konsekvenser har nu igen fået stater, akademikere og journalister til at vende blikkene stik nord. Denne udvikling har medført en debat om hvorvidt Arktis i den nærmeste fremtid vil danne scene for krig og anarki, eller om de nye muligheder og udfordringer vil tilskynde de involverede parter til fredeligt samarbejde til gavn for alle parter.

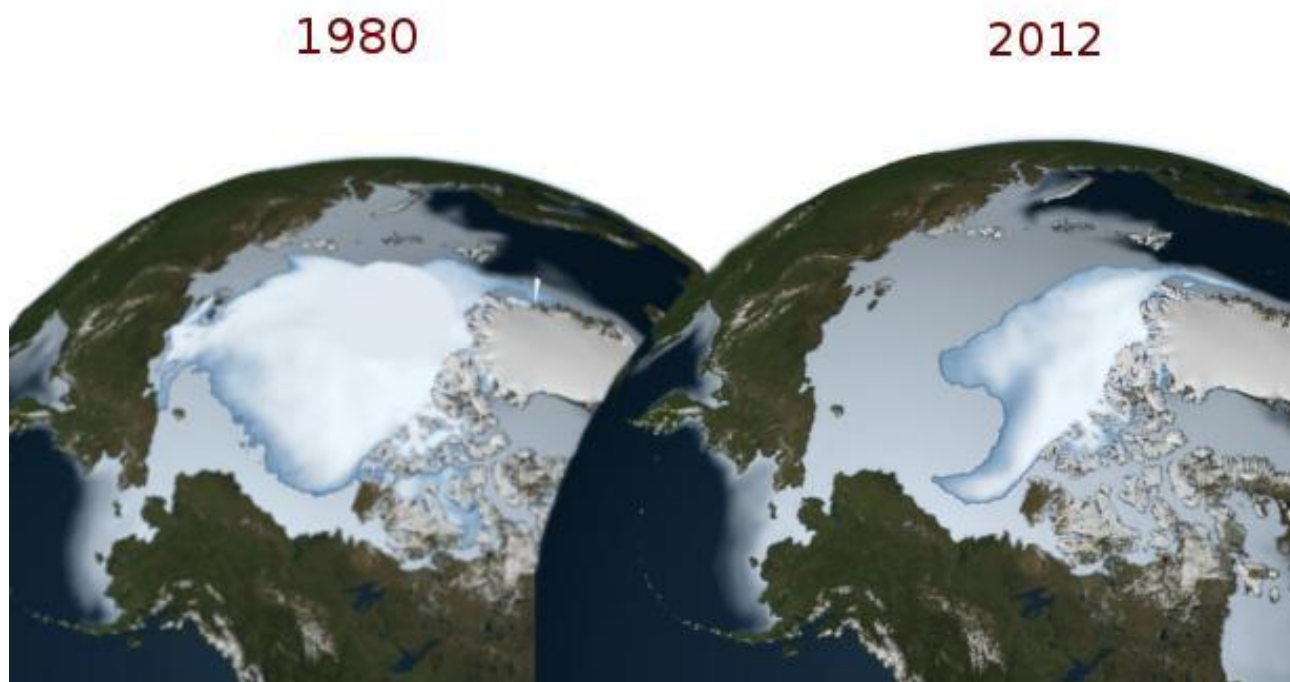
Denne artikel vil argumentere for, at det sidste vil blive tilfældet og at tre faktorer er afgørende for en sådan fredelig udvikling. For det første kender klimaforandringerne ikke til nationale grænser og en international aftale er derfor strengt nødvendig. For det andet blev det i 2008 videnskabeligt dokumenteret, at Arktis gemmer på betydelige mængder af olie og gas, og at de højere temperaturer forårsaget af klimaforandringerne gør det lettere at udvinde disse ressourcer. For det tredje har de sidste fem års finanskriser og de deraf følgende historisk høje oliepriser yderligere tilskyndet de arktiske stater til hurtigst muligt at finde en løsning på deres territorielle stridigheder, så de retmæssige ejere kan drage nytte af regionens mange naturressourcer uden at blive chikaneret.

Klimaforandringerne og dens konsekvenser

Efter Den Kolde Krigs afslutning i 1991 har de arktiske stater fokus flyttet sig fra militæret til miljøet, tilskyndet af de dokumenterede globale klimaforandringer, der har en ekstraordinær indvirkning på det nordligste klima. Siden 1951 er gennemsnitstemperaturen i Arktis steget med 1,5°C, hvilket er dobbelt så meget som den globale stigning på 0,7°C. Det har forårsaget en afsmeltning af den arktiske helårsis på hele 15,1% pr årti siden 1980. Smeltningen har medført betydelige negative konsekvenser for det arktiske dyreliv, hvis livsbetingelser møder skæbnesvangre udfordringer, og for lavtliggende byer verden over, der nu trues af forhøjede vandstande. På den anden side har de varmere temperaturer også resulteret i et mere eksotisk middagsbord i Arktis, som nu kan byde på hjemmedyrkede kartofler og friskfanget makrel,

¹ Et territorium, som ikke tilhører nogen stat

og samtidigt har den smeltede is også forbedret muligheden for navigation i de nordligste farvande samt forbedret muligheden for øget udvinding af regionens mange naturressourcer.

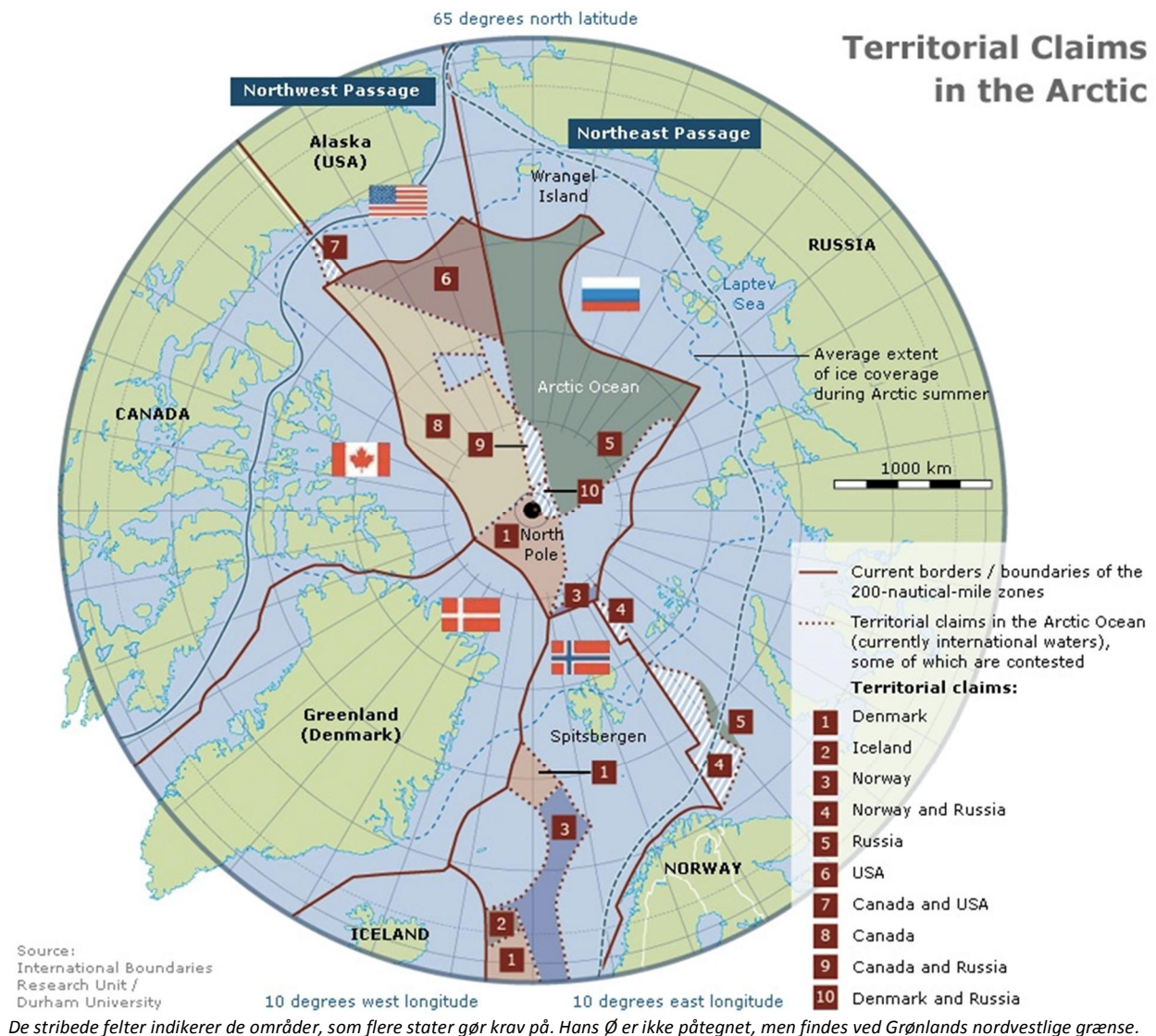
Ifølge NASA er helårsisen i Arktis smeltet 15,1% hvert årti mellem 1980 og 2012, hvilket har medført mærkbare konsekvenser både lokalt og globalt

Ifølge en videnskabelig rapport fra 2008 findes der i Arktis 13% af verdens uopdagede olieresourcer og 30% af verdens uopdagede naturgas. Fakta, som sammen med de nye sejlruiter nord om Rusland og Nordamerika samt de historisk høje oliepriser, der i 2008 for første gang nåede de magiske \$100 pr tønde, har givet Arktis en storpolitisk renæssance. I første omgang har denne renæssance ført til hårdere retorik mellem de arktiske stater, der blandt andet har positioneret sig ved at plante flag på Nordpolen (Rusland) og på Hans Ø (Canada og Danmark), mens den i anden omgang har resulteret i rettidig handling fra det danske diplomati, der i maj 2008 inviterede til forsoningsmøde i Ilulissat.

Eksemplarisk diplomati i Ilulissat

På mødet i Ilulissat blev de fem arktiske stater enige om at *"tage skridt i overensstemmelse med international lov både nationalt og i samarbejde mellem de fem stater og andre interesserede parter"*.² Denne internationale lov er primært den som FN's Havretskommission har formuleret, og ansvaret for at løse de territoriale stridigheder i det Arktiske Ocean blev således pålagt Havretskommissionen, der på baggrund af staternes opmåling af kontinentalsoklerne skal dømme, hvorledes de maritime grænser skal tegnes. Dermed skal den blandt andet også bestemme, hvilket land der med tiden kan kalde sig for retmæssig ejer af Nordpolen.

² (Ilulissat-erklæringen, 2008:2. Min oversættelse)

A little less conversation, a little more action

Ilulissat-erklæringen resulterede straks i en væsentlig nedtoning i den ophedede retorik, der havde nået hidtil usete højder efter Ruslands flagplantning på Nordpolens havbund i august 2007. Dette var en væsentlig diplomatisk forbedring, men for at diplomatiet ikke skulle lide tilbagefald, var det yderst vigtigt, at de fine ord blev fulgt op af mærkbare handlinger. En sådan handling kom to år efter mødet i Ilulissat, da Rusland og Norge indgik en historisk aftale om at løse den 40 år gamle stridighed i Barentshavet³ ved at dele området midt over, så de hver især kunne drage nytte af områdets rigdomme. Aftalen blev lavet med hjemmel i Havretskommissionens artikel 76 og var dermed et direkte resultat af Ilulissat-erklæringen. I forbindelse med aftalen udtalte den daværende russiske præsident, Dmitry Medvedev, at det var en "konstruktiv model for, hvordan rivaliserende arktiske nationer skulle løse deres uenigheder"⁴.

³ Det sribede område på kortet, markeret med nummer 4

⁴ (Harding, 2010. Min oversættelse)

Ruslands præsident Dmitry Medvedev og Norges Statsminister Jens Stoltenberg indgik i 2010 en historisk aftale, der løste konflikten i Barentshavet

En holdning, som Canada og Danmark tilsyneladende er enige i, for ifølge Danmarks forhenværende arktiske ambassadør, Klavs A. Holm, har de to lande indgået en hensigtserklæring om at ville nå til enighed om en fælles grænse ved Hans Ø i løbet af de næste to år. Det er en udmelding som vidner om, at diplomatiet har sejret over våbnene i Arktis, hvilket sandsynligvis vil sikre en fredelig fordeling af klodens nordligste *terra nullius*.

Litteraturliste

Arctic Climate Impact Assessment (2004), *Impacts of a warming arctic: arctic climate impact and assessment*, Cambridge University Press

Bennett, Mia (2013), 'Danish Arctic Ambassador discusses AC, Greenland', Foreign Policy Blogs Network, *Foreign Policy*. Set den 23. juli 2013: <http://foreignpolicyblogs.com/2013/03/04/danish-arctic-ambassador-klavs-holm-discusses-ac-greenland/>

Emmerson, Charles (Edt.) (2012), *Arctic Opening: Opportunity and Risk in the High North*, produced by Lloyd's and Chatham House. Downloaded den 18. marts 2013 fra: <http://www.lloyds.com/news-and-insight/news-and-features/lloyds-news/lloyds-news-2012/arctic-change-brings-unique-risks-and-challenges-says-lloyds-report>

Harding, Luke (2010), 'Russia and Norway resolve Arctic border dispute', *The Guardian*, 15. september 2010. Set den 23. juli 2013: <http://www.guardian.co.uk/world/2010/sep/15/russia-norway-arctic-border-dispute>

Krauss, Clifford (2008), 'Oil Hits \$100 a Barrel for the First Time', *New York Times*, Business, 2. januar 2008. Set den 17. juli 2013: http://www.nytimes.com/2008/01/02/business/02cnd-oil.html?_r=0

Stoltenberg, Jens & Medvedev, Dmitry (2010), *Treaty between the Kingdom of Norway and the Russian Federation concerning Maritime Delimitation and Cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean*. Downloaded den 23. juli 2013 fra: http://www.regjeringen.no/upload/ud/vedlegg/folkerett/avtale_engelsk.pdf

US Geological Survey (USGS) (2008), *Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of the Arctic Circle*. U.S. Department of the Interior. Downloaded den 18. marts 2013 fra: <http://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>

ILLUSTRATIONER:

nasa.gov (2012), *NASA Finds Thickest Parts of Arctic Ice Cap Melting Faster*, NASA/Goddard Scientific Visualization Studio. Downloaded den 8. august 2013 fra: <http://www.nasa.gov/topics/earth/features/thick-melt.html>

Seidler, Cristoph (2011), 'New Estimates for Drilling Costs: The Exorbitant Dream of Arctic Oil', *Spiegel Online*, International, 26. januar 2011. Downloaded 8. august 2013 fra: <http://www.spiegel.de/international/business/new-estimates-for-drilling-costs-the-exorbitant-dream-of-arctic-oil-a-741820.html>

norway.lk (2010), *Treaty on maritime delimitation and cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean signed today*, 15. september 2010. Downloaded 8. august 2013 fra: http://www.norway.lk/?404=%2fNews_and_events%2fNews%2fTreaty-on-maritime-delimitation-and-cooperation-in-the-Barents-Sea-and-the-Arctic-Ocean-signed-today%2f&done404=true